

Studentenommer: **3444-798-9**

VERKLARING

"Ek verklaar hiermee dat *Assessering van die kind in die statutêre proses : 'n Gestaltbenadering* my eie werk is en dat ek alle bronne wat ek gebruik of aangehaal het deur middel van volledige verwysings aangedui en erken het."

Geteken: _____

Datum: _____

DANKBETUIGINGS

Hierdie verhandeling kon alleen voltooi word met die ondersteuning en hulp van 'n hele aantal mense:

- ❑ My gesin, Francois, Janita, Willem-Charl en Hillétje wat met hulle liefde, geduld, opoffering en steun die afgelope twee jaar, dit vir my moontlik gemaak het om my studies te voltooi.
- ❑ My studieleier, dr. Magdie van Heerden, wat met haar ervaring, insig, motivering en aanbevelings totaal deel was van die proses.
- ❑ Mev. Marieta Kemp, Direkteur Maatskaplike Dienste SAVF, vir haar ondersteuning en aanmoediging.
- ❑ Erna du Toit , my kollega en mede- provinsiale bestuurder in die Limpopo-provinsie.
- ❑ Greta Bekker wat met haar hulp en ondersteuning veel meer as 'n kollega geword het.
- ❑ Liza van der Merwe 'n mede-student en vriendin sonder wie se motivering en insette die hele proses veel moeiliker sou wees.
- ❑ My SAVF-kollegas vir hulle begrip, geduld en belangstelling.
- ❑ Elke respondent se bereidheid en entoesiasme om aan die studie deel te neem.
- ❑ Elke kind wat my toegelaat het om deel van sy lewe te word.
- ❑ Prof. G.E. Mouton vir die noukeurige taal- en tegniese versorging.

MY SKEPPER WAT MY IN STAAT GESTEL HET OM BERGE TE VERSIT.

OPSOMMING

ASSESSERING VAN DIE KIND IN DIE STATUTÊRE PROSES: 'N GESTALTBEHANDLING

Student: Blanche Verster

Studierigting: M Diac (Speltherapie)

Studeleier: Dr M. van Heerden

Ten spyte daarvan dat die regte van kinders in Suid-Afrika deur wette geregleer word, bewys statistiek dat statutêre dienste aan kinders jaarliks toeneem. Wetenskaplik verantwoordbare inligting ten opsigte van die kind kan bekom word deur die kind te assesseer. Die doel van hierdie ondersoek was om leemtes wat in bestaande assesseringsriglyne is vas te stel, asook die behoeftes wat by maatskaplike werkers ten opsigte van assessering bestaan. Die opeenvolgende verkennende strategie is tydens hierdie ondersoek gevolg, aangesien kwantitatiewe data gebruik is om die kwalitatiewe bevindings te ondersteun.

Die ondersoek het getoon dat min literatuur ten opsigte van assessering in Suid-Afrika en internasionaal beskikbaar is, ten spyte daarvan dat assessering die basis van die getuienis van die maatskaplike werker vorm. Die grootste leemte wat in assesseringsriglyne geïdentifiseer is, is die feit dat assessering nie gewig in die hof dra nie. 'n Behoefte ten opsigte van opleiding in toepaslike assesseringsvaardighede vanuit 'n spesifieke teoretiese verwysingsraamwerk bestaan.

Gestaltterapie kan 'n teoretiese verwysingsraamwerk vir assessering bied en kan dien as wetenskaplike fundering vir optrede van maatskaplike werkers tydens die statutêre proses. 'n Raamwerk vir 'n assesseringsriglyn is voorgestel.

Sleuteltermes:

Assessering

Riglyn

Die kind

Die statutêre proses

Gestaltterapie teorie

SUMMARY

ASSESSMENT OF THE CHILD IN THE STATUTORY PROCESS: A GESTALT APPROACH

Student: Blanché Verster

Degree: M Diac (Play therapy)

Supervisor: Dr M van Heerden

Although the rights of children in South Africa are being regulated by legislation, statistics prove that statutory services on behalf of children annually increase. Scientific accountable information regarding the child can be obtained by the assessment of the child. The purpose of this investigation was to identify the gaps in the existing assessment guidelines, as well as the needs of social workers regarding assessments. The sequential exploratory strategy was utilized, as quantitative data supported qualitative findings.

The investigation showed that minimal assessment literature is available in South Africa and internationally, although assessment is the basis evidence of the social worker. The biggest gap in assessment guidelines is that assessment does not carry weight in the court. There is a need for social workers to be trained in relevant assessment skills based on a specific frame of reference.

Gestalt therapy can provide a suitable theoretical frame of reference for assessment, and can serve as scientific foundation for social workers during the statutory process. A framework for an assessment guideline was thus proposed.

Key terms:

Assessment

Guideline

The child

The statutory process

Gestalt therapy theory

INHOUDSOPGAWE

	Bladsy
VERKLARING	i
DANKBETUIGINGS	ii
OPSOMMING	iii
SUMMARY	iv
INHOUDSOPGAWE	v
LYS VAN TABELLE EN FIGURE	xii
LYS VAN BYLAES	xiii

HOOFSTUK 1 : ALGEMEME ORIËTERING

1.1	INLEIDING	1
1.2	MOTIVERING	2
1.3	PROBLEEMFORMULERING	5
1.4	DIE DOEL VAN DIE STUDIE	6
1.5	NAVORSINGSVRAAG	7
1.6	NAVORSINGSBENADERING	7
1.7	SOORT NAVORSING	11

INHOUDSOPGAWE

	Bladsy
1.8	NAVORSINGSSTRATEGIE 12
1.9	NAVORSINGSPROSEDURE EN WERKSWYSE 14
1.9.1	Fase 1: Keuse van navorsingsonderwerp 15
1.9.1.1	Stap 1: Identifisering van navorsingsonderwerp 15
1.9.2	Fase 2: Formele formulering 15
1.9.2.1	Stap 2: Bepaal watter benadering die mees geskikte is vir die navorsingsproses 15
1.9.2.2	Stap 3: Formulering van die navorsingsprobleem of vrae of hipotese 15
1.9.2.3	Stap 4: Opstel van die navorsingsvoorstel 16
1.9.3	Fase 3: Beplanning 16
1.9.3.1	Stap 5: Die keuse van 'n paradigma en die rol van die literatuurstudie 16
1.9.3.2	Stap 6: Kies van 'n navorsingsstrategie 16
1.9.3.3	Stap 7: Kies van metodes van inligtinginsameling en ontleding 16
1.9.3.4	Stap 8: Raamwerk vir die ontwikkeling van die steekproef 17
1.9.4	Fase 4: Implementering van keuses 17
1.9.4.1	Stap 9: Besluit watter elemente van 'n loodsondersoek is van toepassing 17
1.9.4.2	Stap 10: Insameling van materiaal, rekords en die literatuurstudie 18
1.9.5	Fase 5: Interpretasie en aanbieding 18
1.9.5.1	Stap 11: Prosesseer en analiseer data en verifieer resultate 18
1.9.5.2	Stap 12: Skryf van navorsingsverslag 20
1.10	UITVOERBAARHEID VAN DIE ONDERSOEK 20
1.10.1	Voorondersoek 21
1.10.1.1	Literatuurstudie 21
1.10.1.2	Konsultasie met deskundiges 21
1.10.1.3	Voorlopige verkennende studie 22
1.10.1.4	Studie van strategiese eenhede 22
1.10.2	Universum, afbakening van die steekproef en steekproefneming 23
1.11	ETIESE ASPEKTE 24

INHOUDSOPGAWE

	Bladsy	
1.12	DEFINISIE VAN HOOFKONSEPTE	25
1.12.1	Assessering	25
1.12.2	Riglyn	26
1.12.3	Die kind	26
1.12.4	Die statutêre proses	27
1.12.5	Gestaltterapie teorie	28
1.13	INDELING VAN DIE NAVORSINGSVERSLAG	28
1.14	SAMEVATTING	29
HOOFSTUK 2: ASSESSERING VAN DIE KIND IN DIE STATUTÊRE PROSES		
2.1	INLEIDING	31
2.2	ASSESSERING	32
2.2.1	Die geskiedenis van assessering	33
2.2.2	Verskillende tipes assessering	35
2.2.2.1	Kliniese assessering	35
2.2.2.2	Forensiese assessering	36
2.2.3	Die assesseringsproses	37
2.2.4.	Metodes van assessering	39
2.2.4.1	Waarneming van gedrag	39
2.2.4.2	Diagramme	40
2.2.4.2.1	Genogram	40
2.2.4.2.2	Eko-kaart	41
2.2.4.3	Skale, rekenaar en klassifikasie	43
2.2.4.4	Onderhoudvoering	44
2.2.4.4.1	Fisiese faktore	44
2.2.4.4.2	Vertroulikheid	45
2.2.4.4.3	Bevooroordeeldheid	45

INHOUDOPGAWE

	Bladsy
2.2.4.4.4	Luistervaardighede van die terapeut 45
2.2.4.4.5	Ondervraging van die kind 46
2.2.4.4.6	Die rol van die terapeut 47
2.2.5	Speltherapie as assesseringsmetode 48
2.2.5.1	Assessering as deel van speltherapie 48
2.2.5.2	Speltherapietegnieke 49
2.2.5.2.1	Sandspel 49
2.2.5.2.2	Metafoor 50
2.2.5.2.3	Tekeninge 51
2.3	DIE KIND 51
2.3.1	Die kind as kliënt 52
2.3.2	Kinderontwikkeling 52
2.3.3	Ontwikkelingsvlak van die kind 55
2.3.3.1	Bekendmaking van inligting 56
2.3.3.2	Kinders se geheue 57
2.4	DIE STATUTÊRE PROSES 58
2.4.1	Die beste belang van die kind 58
2.4.2	Beweerde sorgbehoewendheid 60
2.4.3	Seksuele misbruik 61
2.4.4	Die maatskaplike werker as deskundige getuie 62
2.5	SAMEVATTING 64

HOOFSTUK 3: GESTALTTERAPIE AS TEORETIESE VERWYSINGSRAAMWERK VIR ASSESSERING
--

3.1	INLEIDING	66
-----	-----------	----

INHOUDOPGAWE

	Bladsy	
3.2	GESTALTTERAPIETEORIE	66
3.2.1	Die doel van Gestaltherapie	67
3.2.2	Gestaltherapiekonsepte	68
3.2.2.1	Veld	68
3.2.2.2	Organismiese selfregulering	68
3.2.2.3	Voltooidheid/onvoltooidheid	69
3.2.2.4	Figuur voorgrond/agtergrond	69
3.2.2.5	Bewustheid	70
3.2.2.6	Hier en nou	72
3.2.2.7	Kontak en kontakversteurings	72
3.2.2.7.1	Samevloeiing	74
3.2.2.7.2	Retrofleksie	74
3.2.2.7.3	Introjeksie	75
3.2.2.7.4	Projeksie	76
3.2.2.7.5	Defleksie	77
3.2.2.7.6	Desensitasie	78
3.2.2.7.7	Egotisme	78
3.2.2.8	Weerstand	79
3.2.2.9	Struktuur van die persoonlikheid: Lae van neuroses	80
3.2.2.9.1	Die foniese, of skyn- of clichélaag	80
3.2.2.9.2	Die fobiese of bewustheidslaag	81
3.2.2.9.3	Die impasse- of weerstandslaag	81
3.2.2.9.4	Implosiewe of doodslaag	82
3.2.2.9.5	Eksplosiewe of kontaklaag	82
3.2.2.10	Polariteite	82
3.2.2.11	Dialog	83
3.2.2.12	I-Thou-verhouding	84
3.3	SCHOEMANMODEL	85
3.3.1	Verhoudingbou	85
3.3.2	Sensoriese kontak	85

INHOUDOPGAWE

	Bladsy
3.3.3	Vasstelling van die kind se proses 86
3.3.4	Maak en besit van 'n projeksie 86
3.3.5	Oorweging van alternatiewe 86
3.3.6	Bemagtiging 87
3.3.7	Evaluering 87
3.3.8	Selfvertroeteling 87
3.4	SAMEVATTING 88

HOOFSTUK 4: EMPIRIESE GEGEWENS

4.1	INLEIDING 89
4.2	Metodes van data-insameling 90
4.2.1	Vraelyste 90
4.2.2	Fokusgroepbespreking 91
4.2.3	Onderhoude met rolspelers binne die statutêre proses 92
4.3	RESULTATE VAN DIE ONDERSOEK 93
4.3.1	Vraelys aan maatskaplike werkers 93
4.3.2	Fokusgroepbespreking 122
4.3.3	Onderhoude met rolspelers binne die statutêre proses 127
4.3	SAMEVATTING 129

HOOFSTUK 5: ALGEMENE SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

5.1	INLEIDING 132
5.2	HOOFSTUK 1: ALGEMENE ORIENTERING 133

INHOUDSOPGAWE

	Bladsy
5.2.1	Samevatting 133
5.2.2	Gevolgtrekkings 135
5.2.3	Aanbevelings 136
5.3	HOOFSTUK 2: ASSESSERING VAN DIE KIND IN DIE STATUTÊRE PROSES 136
5.3.1	Samevatting 136
5.3.2	Gevolgtrekkings 137
5.3.3	Aanbevelings 138
5.4	HOOFSTUK 3: GESTALTTERAPIE AS TEORETIESEVERWYSINGS- RAAMWERK VIR ASSESSERING 139
5.4.1	Samevatting 139
5.4.2	Gevolgtrekkings 139
5.4.3	Aanbevelings 140
5.5	HOOFSTUK 4: EMPIRIESE GEGEWENS 140
5.5.1	Samevatting 140
5.5.2	Gevolgtrekkings 141
5.5.3	Aanbevelings 142
5.6	TOETSING VAN DIE DOEL EN DOELWITTE 142
5.6.1	Doel van die ondersoek 142
5.6.2	Doelwitte 143
5.7	BEANTWOORDING VAN DIE NAVORSINGSVRAAG 144
5.8	FORMULERING VAN NAVORSINGSTELLINGS 144
5.9	SLOTOPMERKING 145
	BRONNELYS 146

LYS VAN TABELLE EN FIGURE

	Bladsy
Figuur 1: Faktore in die praktyk wat 'n rol speel in die motivering vir die navorsing	2
Tabel 1: SAVF-dienste aan kinders in 2001-2004 gelewer	3
Figuur 2: Die maatskaplike navorsingsproses (Fouché & Delport, 2002: 85)	14
Figuur 3: Tydlyn van assessering in maatskaplike werk	34
Figuur 4: Die proses van assessering (Meyer, 1993: 29 en Meyer, 1995: 268)	38
Figuur 5: Genogram	41
Figuur 6: Eko-k aart	43
Figuur 7: 'n Robot as metafoor	51
Figuur 8: Die Kinderkliënt	52
Figuur 9: Oorsig oor verskillende ontwikkelingsbenaderings	54
Figuur 10: Die interaktiewe siklus van kontak en onttrekking volgens Mackewn (1997: 19)	73
Figuur 11: Samevloeiing	74
Figuur 12: Retrofleksie	75
Figuur 13: Introjeksie	76
Figuur 14: Projeksie	77
Figuur 15 : Defleksie	77
Figuur 16: Desensitasie	78
Figuur 17: Egotisme	79
Figuur 18: Mening van maatskaplike werkers ten opsigte van die voorvereiste van assessering in die statutêre proses	94
Figuur 19: Omstandighede waaronder dit nodig is om kinders te assesseer	97
Figuur 20: Maatskaplike werkers wat self assesserings doen of nie doen nie	99
Figuur 21: Verspreiding van assesseringsriglyne soos deur maatskaplike werkers gebruik word	100
Figuur 22: Die mate waarin die assesseringsriglyn maatskaplike werkers in staat stel om 'n verhouding te bou	103
Figuur 23: Die mate waartoe die riglyn die maatskaplike werker in staat stel om vas te stel op watter unieke wyse die kind sy leef wêreld hanteer	105
Figuur 24: Behoeftes ten opsigte van assessering	107
Figuur 25: Die waarde wat verhoudingbou tot assessering sou toe voeg	112
Figuur 26: Die mate waarin bestaande riglyne emosionele bewustheid van die kind bepaal	113
Figuur 27: In watter mate word assessering deur terapie opgevolg	116
Figuur 28: Voorgestelde teoretiese verwysingsraamwerk	119

LYS VAN BYLAES

- BYLAE 1: TOESTEMMING VIR NAVORSING BINNE DIE SAVF
- BYLAE 2: INGELIGTE TOESTEMMING: MAATSKAPLIKE WERKERS
- BYLAE 3: INGELIGTE TOESTEMMING: ROLPELERS IN DIE STATUTÊRE PROSES
- BYLAE 4: VRAELYS AAN MAATSKAPLIKE WERKERS BY SAVF-GESINSORGKANTORE
- BYLAE 5: FOKUSGROEPRIGLYN: FOKUSGROEPGESPREK MET SAVF SE MAATSKAPLIKE WERKERS IN DIE LIMPOPO-PROVINSIE WAT STATUTÊRE DIENS LEWER
- BYLAE 6: SEMI-GESTRUKTUREERDE ONDERHOUDE MET ROLPELERS IN DIE STATUTÊRE PROSES
- BYLAE 7: RAAMWERK VIR 'N ASSESSERINGSRIGLYN